

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2017/ 18

Destinace (země, místo): Rumunsko: Eibenthal, Oršava, Ješelnice

Jméno, příjmení: Vladimír Kovář

Počty žáků ve třídách

Mateřská škola: 5 dětí

Základní škola: 16 dětí

třída	přípravná	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
2017/18	0	2	2	0	3	0	2	2	5

V destinaci mám za sebou třetí vyučovací rok. Mou hlavní náplní byla výuka jazyka českého v mateřské a základní škole, měl jsem i hodinu zaměřenou na české tradice (6. a 7. třída). Volnočasové aktivity pro děti a dospělé probíhaly v odpoledních hodinách.

Ve školní budově byla pro výuku JČ vyhrazena stejně jako v minulosti specializovaná učebna, kde vedle základního vybavení (stůl, lavice, židle, tabule) byly i učební pomůcky (české knihy – beletrie i encyklopedie a slovníky, učebnice, obrazové materiály, zvukové nosiče, hry, výtvarné pomůcky atd.). Třídou jsem si za pomoci žáků dále vyzdobil jejich výtvary resp. dalšími materiály: mapkami a pohlednicemi, vzory podstatných jmen atd.

Hodinové dotace češtiny byly letos 4 hodiny týdně, hodina národních tradic je jedna týdně pro 6. a 7. třídu společně. To je ale jen teorie, protože v praxi má rozvrh pro všechny třídy (od přípravy po 8. ročník) jen 25 hodin (od 9 do 14 hodin). Proto některé hodiny nejsou do rozvrhu vůbec zařazeny (!), u řady dalších je to řešeno spojením. Navíc na české poměry obrovské množství hodin odpadá: kvůli svátkům, prázdninám, zimě, horku, sněhu, celostátním testům, pohřbům (bývají dopoledne a děti chodí ministrovat)...

Podle potřeby jsem zaskakoval i v dalších hodinách (školení kolegů, jejich nepřítomnost kvůli celostátním testům, nemoci nebo kvůli tomu, že nedojeli, např. kvůli sněhu) nebo při celodenních akcích či v „mrtvém“ čase na začátku a konci školního roku.

Učitelé ve škole kromě bývalé ředitelky česky nemluví, ani češtině nerozumí, o češtinu a dění v rámci české komunity se nezajímají. Někteří do Eibenthalu dojíždějí jen na část týdne, někteří jen na jeden den v týdnu. Vzhledem k tomu, že i přes znalost základních rumunských slov nejsem schopný se s nimi rumunsky domluvit, pokusy o konverzaci se odehrávaly pomocí angličtiny či ruštiny (se srbskou kolegyní).

Volnočasové aktivity – zájmová činnost

Akce zaměřené na vyplnění volného času dětí probíhaly v odpoledních hodinách v domku (klubovně) v místní části Ujbányji, ve vlastním Eibenthale ve schůzovní místnosti – kanceláři DSSČR (Demokratický svaz Slováků a Čechů v Rumunsku), kterou nám poskytl předseda Emil Flaška (Flaşca), nebo u mého domu na zahradě. Škola byla pro mimoškolní aktivity letos také použitelná, nebyl problém si vypůjčit klíč. Vedle toho jsme se letos opět zaměřili na turistiku a na další akce pod širým nebem ve vesnici i okolí (sáňkování, výlety do okolí).

Základem zájmové činnosti byly akce organizované v klubovně a jejím okolí, obvykle 1x až 2x týdně, podle časových možností, jak se to podařilo zkoordinovat s dalšími akcemi a mým vyučováním mimo Eibenthal. V klubovně jsme hráli nejrůznější hry, doplňovali jsme to pohybovými aktivitami a dalšími hrami, výtvarnými dílnami atd.

V klubovně a okolí probíhal i týdenní program s animátorem volného času, jeho nápady a činnosti, které děti zaujaly, jsme pak rozvíjeli i po jeho odjezdu. Díky sponzorům se nám podařilo zakoupit trampolínu. Kvůli kontrole a bezpečnosti byla nakonec umístěna u mne na zahradě, kam se přesunula i část aktivit z klubovny – hlavně těch spojených s menšími dětmi. Na trampolínu se 2 – 3x týdně scházelo i přes deset dětí, proto bylo potřeba koordinovat její využití a zabavit děti při čekání dalšími aktivitami.

Výuka

Školní výuka probíhala podle daného rozvrhu:

	1.	2.	3.	4.	5.
pondělí		4. třída	mateřská škola	mateřská škola	
úterý		4. třída	1. a 2. třída	6. a 7. třída	8. třída
středa		1. a 2. třída	8. třída	české tradice	4. třída
čtvrtek		1. a 2. třída	6. a 7. třída	6. a 7. třída	8. třída
pátek		4. třída	2. stupeň	1. a 2. třída	mateřská škola

Jak je z rozvrhu patrné, ve většině případů šlo o hodiny se spojenými třídami, což kladlo zvýšené nároky na přípravu i organizaci hodin. Když k tomu připočteme nestejně jazykové znalosti žáků (rodilí mluvčí se širokou slovní zásobou – žáci schopní souvisle komunikovat česky s omezenou slovní zásobou – žáci rumunského mateřského jazyka jen s omezenou českou slovní zásobou neschopní komunikovat česky), vyjde, že se ve většině případů jednalo o individuální výuku „šitou na míru“ jednotlivým žákům vzhledem k jejich věku, znalostem i jazykovým schopnostem. Výhodou byl malý počet žáků v hodině (od 3 do 7 dětí) a to, že v nejpočetnější 8. třídě je skupina jazykově značně homogenní, jedná se o žáky s dobrou znalostí češtiny (v místních měřítkách).

Někdy šlo vyučovat ve skupinách, často jen po dvojicích či individuálně. Jednalo se vesměs o nácvik četby a výslovnosti, rozšiřování slovní zásoby, správné skloňování a časování, správnou skladbu vět a použití frází a o české realie. Využíval jsem k tomu nejen „klasické“ pomůcky – učebnice, čítanky a sešity, ale i dětské časopisy, společenské hry, kvarteta, pexesa, nástěnné výukové obrazy (pohádky, zvířata a rostliny, dopravní prostředky...), audiovizuální materiály, ale zapojili jsme i výtvarné techniky, kdy jsme fixovali nová slova jejich zobrazením. Nechyběly ani písničky, říkanky, využívání divadelních textů, psali jsme dopisy a hráli hry na rozvoj slovní zásoby.

Žák s individuálním vzděláváním (§ 171 zákona č. 561/2004 Sb.) byl letos jeden (chlapec 7. třída) a výuka probíhala u mne doma nebo u něj.

V mateřské škole bylo výhodou, že na rozdíl od školních dětí tyto mluvily ještě spontánně česky, nebyl zde ještě vliv rumunské výuky, která posléze jednoznačně nahradí češtinu. Soustředovali jsme se na běžné činnosti – říkanky a písničky, pohybové aktivity, často za slovního doprovodu, rozvoj jemné motoriky, nácvik

správného úchopu, na rozvoj slovní zásoby a fixaci správných vazeb, vše jsme doplňovali běžnými herními aktivitami. Ve školce byly fyzicky (tzn. přítomny) 2 až 4 děti.

Kroužky českého jazyka

Letos třetím rokem se čeština vyučovala i v Oršavě a Ješelnici mimo tradiční české vesnice. V obou místech vznikly české komunity tzv. druhotnou kolonizací, tedy stěhováním za prací (případ cca 10tisícové Oršavy) nebo při zániku primárního sídla (Ješelnice, kam byli přestěhováni lidé z Nové Ogradeny, která byla zatopená při budování přehrady Železná vrata). Jedná se o komunity čítající zhruba 100 až 200 osob, kterým hrozí rychlá asimilace, protože jsou obklopeni rumunsky mluvícími lidmi, navíc jsou zde běžné národnostně smíšené rodiny. Klasický byl proto model, kdy česky mluvil někdo z prarodičů, rodiče žáků deklarovali, že jakž takž rozumí, ale nemluví, zatímco děti vesměs až na výjimky (v každé skupině dva žáci) česky uměly maximálně jednotlivá slova.

V obou místech do kroužků chodilo okolo desítky dětí ve věku od 5 do 15 let. Co je potěšitelné, je to, že účast vydržela dvouciferná po celý rok až do závěru v Ješelnici, v Oršavě část dětí přestala chodit kvůli dlouhým docházkovým vzdálenostem, ale nahradili je noví zájemci. Výuka probíhala 1x týdně odpoledne v prostorách, které se garantům podařilo zajistit: v Ješelnici v komunitním centru, v Oršavě probíhala výuka v učebně námořního lycea. Výuku bylo třeba přizpůsobit začátečníkům, začínalo se opakováním jednotlivých slovíček a základními frázemi z loňska, hodně se používaly obrazové materiály – pro názornost jsme s manželkou využívali námi vyrobené pomůcky (obrázky ovoce či zeleniny, panáčky...). Hráli jsme některé hry. V průběhu roku jsme zařazovali jednoduché slovní obraty a učili tvary singuláru a plurálu, pořídili jsme dětem slabikáře a čítanky a nacvičovali ve větší míře čtení. Nevýhodou je malá frekvence, mnoho času proto zabere opakování.

Zajímavostí je, že činnosti kroužků se zúčastňovali i někteří dospělí, kteří byli rádi, že mohou slyšet češtinu, spontánně se zapojovali do činností, oživovali si své znalosti, popř. chtěli, abychom je opravovali v případě špatných formulací, při použití nesprávných slov, rumunizmů atd.

Další akce

Během školního roku proběhla řada dalších tradičních i „nárazových“ akcí. Z těch uvedu ty, které mají souvislost s výukou JČ a českými tradicemi.

Olympiáda z JČ – tradiční akce se konala letos na Sv. Heleně a zúčastnily se jí tři desítky žáků z 6 lokalit. Byla to jednodenní (sobotní) akce zaštitěná DSSČR konaná ve škole, pomáhali i další česky hovořící učitelé z Gerníku, Svaté Heleny, Ješelnice i Nové Moldavy. V jejím průběhu na žáky čekaly tři části – mluvnická, čtenářská a slohová. Letos jsme poprvé dělali i část pro začátečníky a „věčné začátečníky“, kteří se česky učí jen v kroužcích a doma česky nemluví nebo mluví jen omezeně.

Vánoční besídka – jednou z částí hojně rodiči navštívené akce bylo i vystoupení žáků s českým pásmem: recitace lidové poezie, písně a lidové pranostiky spojené s vánocemi resp. zimou.

Besedy byly spojeny hlavně s návštěvami spolupracujících škol, kdy do vyučování zavítali studenti s nejrůznějším programem, z jazykového pohledu byla důležitá právě živá hovorová čeština (z Česka), kterou měli možnost žáci slyšet.

Kinderbál – tradiční maškarní ples na začátek masopustu, součástí je oceňování masek, soutěže individuální i skupinové, společenské hry. Díky financím, které si vyděláme s dětmi během letního festivalu, můžeme zaplatit hudbu, ceny a odměny.

Časopis – od loňské výroční zprávy vznikla dvě čísla Eibenthálských období, která mapují vždy půlroční období. Až na výjimky jsem texty psal já, příp. sestavoval obsah z dětských prací.

Animátor volného času – týdenní pobyt pracovníka DDM Kopřivnice, který s dětmi pořádal nejrůznější hry a soutěže, učil je základům parkúru, akrobacie, chození po laně atd.

Tvořivé dílny – uskutečnily se před Vánoci, studentky VŠ oboru VV pracovaly s dětmi mj. na výmalbě stěn ZŠ, vánoční výzdobě a na společném projektu výtvarné mapy Eibenthalu.

Divadlo – divadelní soubor bíloveckého zámku hrál představení Bílá paní nejen v Eibenthale, ale také ve Svaté Heleně, Gerníku a v Ješelnici.

Velké akce

pouť do Čiklavy – od 13. 8. 2017, menší od 6. 9. 2017
festival Banát 2017 (včetně folklórního festivalu) – 18. 8. 2017
folklórní festival české menšiny – 6. 8. 2018 Šumice
posvícení 16. 10. 2017
den rodného jazyka – setkání v Baile Herculane – 28. 9. 2017
Svátek zesnulých – 1. a 2. 11. 2017
advent
Barborky – 3. 12. 2017
Mikuláš – 5. 12. 2017
Vánoce – od 24. 12. 2017 (katolické, většina Rumunů je ortodoxních = pravoslavných, ti slaví Vánoce začátkem ledna)
Kinderbal – dětský maškarní bál – 13. 2. 2018
Masopust
Velikonoce – vyvrcholení 2. 4. 2018
Svatodušní svátky (Letnice) – 5. 6. 2018
Zavádění pod máj – 4. 6. 2018
Dětský den – 1. 6. 2017
svěcení oltářů – svátek božího těla – 14. 6. 2018

Spolupráce

Spolupráci se školou jde vyhodnotit jako dobrou, a to i přesto, že ze čtyř pedagogů jen bývalá ředitelka mluví česky. Měl jsem k dispozici prostory školy i pro volnočasové aktivity. Dobrá spolupráce je také s předsedou místní organizace DSSČR panem Emilem Flaškou. Není v obci každodenně, ale v důležitých momentech se dokážeme setkat a domluvit. Stejně to bylo s předsedy organizací v Oršavě panem Petrem Hadačem a v Ješelnici paní Marií Kobau – od nich vzešel požadavek na vyučování v těchto lokalitách a celý rok zajišťovali provoz a řešili vše potřebné.

V neposlední řadě je podstatná i spolupráce s neziskovými organizacemi, školami a jednotlivci, kteří mají zájem na zachování české komunity v Banátu. Jsou to Tiberiu Pospíšil, Štěpán Slaný a Jan Duben, jejichž aktivity se soustřeďují kolem hospody U medvěda a kolem letního festivalu, Jiří Řehák (gymnázium Teplice – zajištění dětských kol a počítačů) nebo Iva Davidová (ředitelka ZŠ Lubina – projekt DobroDruzi). Ta patří mezi mé dlouholeté známé, loni zorganizovala projekt, jehož součástí vedle výletu školáků byla i finanční sbírka, letos jsem ji nasměroval do dalších destinací – v Srbsku, na Sv. Helenu a na Ukrajinu.

Snažím se spolupracovat i se školami a tradičními návštěvníky – sponzory, aby se nedostával do Banátu nepotřebný materiál, ale využitelné věci.

Podmínky pro výuku a další činnosti

Jsou dostatečné jak ve škole (viz výše), tak pro volnočasové aktivity, mj. díky sponzorům. Důležité je zázemí DZS: tiskárna/kopírka, notebook, fotoaparát... Díky přístupu komunity máme k dispozici kancelář svazu, díky aktivitám předchozích kolegů klubovnu. Klima v obci je přející a obyvatelé i vedení mají zájem na působení učitele, byť výuka češtiny pro ně není prvořadou prioritou. Dále je nutno vzít na vědomí klerikálnost obce (veškeré církevní aktivity mají přednost) i to, že mnozí mají domácí povinnosti větší, než známe u nás (pasení dobytka, hlídání mladších sourozenců, štípání dřeva, úklid, práce na zahradě.).

Podmínky pro učitele

Materiální podmínky jsou stejné jako u mé předchůdkyně – bydlím v pronajatém domě, kde bydlela také ona, podmínky jsou +/- adekvátní podmínkám, jaké mají místní. Vzhledem k rozlehlosti působiště (do Oršavy cca 42 km) se učitel neobejde bez auta, kvůli klimatickým podmínkám od podzimu do jara je lepší s pohonem 4x4 (asfaltová cesta je v případě sněhu zavřená). Doprava mezi destinacemi je ovlivněna počasím, obtížnější je v zimě (letos až 160 cm sněhu). Internet pomocí mobilního signálu nejde využívat (slabá síť), je třeba přes letní sezónu využívat satelitní internet v hospodě U medvěda a mimo ni jezdit do Oršavy či Severinu.

Problémem je málo uzamykatelných prostor, kde by šlo uložit materiál a sponzorské dary. Knihovna v kulturním domě je malá, ve škole možnost uzamykatelných prostor jen pro učitele JČ není. Množství materiálu je nutno skladovat v domě, což je komplikované.

Co se podařilo

Podařilo se udržet rozsah aktivit v obou „nečeských“ lokalitách, od nového školního roku se rýsuje dojíždění do Temešváru (1x za dva týdny, 5x do konce školního roku) na výuku zájemců, spolu s tím vzniknou aktivity v české komunitě (posílené o 5 letošních osmáků).

Podařilo se secvičit nové pásmo tanců a o prázdninách tyto tance naučit další děti, které pocházejí z vesnice a bývají tu o prázdninách. Díky tomu jsme mohli vystoupit na dvou letních festivalech.

Úspěchem bylo i to, že jsme opět před festivalem (srpen) dokázali secvičit pásma s ukázkami her a písněmi. S nimi děti vystoupily na folklórní části. Zároveň jsme na festivalu opět připravovali a prodávali upomínkové předměty (dětmi textilní tašky) a vyráběli citronádu, děti prodávaly i sponzory poskytnuté svítilny tyčinky. Za vydělané peníze jsme nakoupili sportovní vybavení: posilovací činky, provazochodecký set a stan, zbytek peněz jsme použili na drobné výdaje na výletech.

Podařilo se získat 100 tisíc korun z grantu MZV, polovina na výlet desítky dětí do Prahy (uskutečnil se v půli července 2017), zbytek na choreografku, divadlo, animátora volného času a tvůrčí dílny. Granty byly přiděleny až na konci května 2017, realizace se tedy uskutečnila v tomto školním roce (do konce kalendářního roku) kromě choreografky, která už přijela začátkem června (její pobyt „zaúvěroval“ DSSČR).

Díky sponzorům se podařilo rozšířit sportovní vybavení o další kola, velkou investicí byla koupě trampolíny za cca 7,5 tisíce Kč. Od České spořitelny jsme získali 20 PC, která fyzicky dovezeme v létě a rozdělíme po Banátu.

Úspěchem bylo, že na olympiádě z JČ získali žáci z Eibenthalu umístění ve svých kategoriích, ačkoli jsou hendikepováni menším počtem hodin JČ a tím, že se na 1. stupni nevyučuje v češtině.

Problémy a doporučení

Na české poměry mobilní síť nefunguje příliš dobře, běžné jsou výpadky, malá dostupnost nebo překrytí dražší srbskou sítí. Také internet není samozřejmostí.

Zlepšila se silniční dostupnost, přesto zůstává za běžným standardem – úzká asfaltová silnice se v zimě těžce udržuje, tehdy se jezdí po staré hlinitokamenité, problémem jsou i časté sesuvy kamení, padající balvany, stromy, defekty pneumatik kvůli hřebíkům atd. Čerpací stanice je 40 km, podobně servis a specializované obchody.

Problémem odborného rázu je úroveň češtiny a množství dětí. Zastavil se prudký propad počtu obyvatel (a tím i dětí) po zavření dolů (rok 2007), ale pozvolné individuální odchody pokračují.

Porodnost zde je takřka nulová (za dobu mého 3letého působení přibylo jediné dítě), část dětí přihlášených ve školce ve skutečnosti žije trvale s rodiči v Česku (a do školy zde nenastoupí). Rizikem je i skutečnost, že většina obyvatel obce nemá ve škole děti – maximálně vnoučata, tudíž klesá bezprostřední sepětí se školou a pocit odpovědnosti za její existenci a dění v ní. „Věci školní“ se tak stávají záležitostmi jen několika rodin.

Rumunizace školství od školky (na rozdíl od Svaté Heleny, Gerníku a Bígru, kde jsou menšinové školy a česky se vyučuje do 4. třídy včetně) způsobují, že pro děti se stává hlavním jazykem rumunština. Čeština se u nich posouvá do pozice druhého jazyka. Už nyní se více méně všichni žáci mezi sebou baví rumunsky, častá je i komunikace v rumunštině mezi rodiči a dětmi, hojný je i výskyt rumunizmů v zdejším českém dialektu.

Tomuto trendu bohužel napomáhá i rozvoj telekomunikací. Rumunská televize je dnes standard, naopak českou (tato možnost přes satelit tu je) má málokdo, málo dětí má DVD přehrávač, kde by si mohly přehrávat české filmy. Ale každé dítě od 3. třídy výš má chytrý telefon, tudíž není pro ně problém komunikovat se známými či spravovat svůj facebookový profil (vše v rumunštině). Běžné (i když ještě ne 100%) už je rozšíření počítačů a tabletů (opět s programy v rumunštině). Za tři roky mého působení vidím se zdejším nástupem internetu a mobilního signálu markantní pokles zájmu o promítání (českých) filmů, navíc se u dětí projevují klasické neduhy jejich vrstevníků: roztěkanost, nesoustředěnost, odbíhání k jiným činnostem i doslovně... Spontánní zájem o četbu (v češtině) byl už před dvěma lety nízký, nyní má další silnou konkurenci.

Prozatím se rýsuje pokračování dalšího nepříznivého demografického trendu: v nejbližších letech nastoupí do školy jen 3 děti (Rumun a 2 Češi). Je otázka, jak to bude rumunská strana řešit, hendikepou je fakt, že se nejedná o menšinovou školu (jako na Svaté Heleně, v Gerníku a Bígru). Mluví se o zavření školky (od nového školního roku) a o tom, že škola ztratí post ředitele a bude patřit pod jinou školu.

Různé

Součástí českého kulturního dědictví je i duchovní život, který se do roku 2016 pod vedením faráře Václava Maška odehrával denně v češtině. Podařilo se mi zrealizovat dva pobyty českých kněží – už podruhé krátkodobě v rámci školní výpravy sem přijel sloužit mše kněz z Kopřivnice, poté zde měsíc v období květen – červen sloužil mše kněz z Hatě u Opavy.

Jelikož řada školních výprav má zájem navštívit školu, uskutečnilo se cca 15 exkurzí do školy, částečně mimo vyučování (prázdniny, víkendy), částečně došlo k setkání českých a místních dětí a k využití této příležitosti pro účely výuky.

Inspiroval jsem se také Nocí kostelů a v závěru května (datum jsem použil podle diecéze ostravsko-opavské) jsem uspořádal první Banátskou noc kostelů. Setkala se s kladným ohlasem mezi turisty i v rámci obce a s kostelní radou jsem se dohodl, že budou podobné exkurze kostela s výkladem z historie možné „nárazově“ podle potřeby.

Jelikož udržení české menšiny v Banátu je podmíněno možností uživení se, je klíčový rozvoj trvale udržitelné turistiky. V jejím rámci je důležité nabídnout turistům co nejvíce možností trávení volného času, aby měli důvod v obci zůstat. Ve spolupráci s KČT a jejich značkařským odborem jsem se proto podílel na obnově stávajícího značení a nově jsem vyznačil turistické trasy o délce 7 km podle českého značení. Další trasy budu vyznačovat letos v létě.

Protože je ve vesnici nadbytek drobných sponzorských darů, část z toho jsem předisponoval do dalších lokalit včetně české menšiny v Srbsku a chorvatského Daruvaru. Ve spolupráci s ředitelkou ZŠ Kopřivnice-Lubina Ivou Davidovou jsem letos nasměroval sponzory školního projektu také do Srbska a na Ukrajinu (Žytomyr). Jedná se o cca 40 tisíc korun na učebnice a další učební pomůcky, část už našla adresáty, část pomůcek budu nakupovat v létě v době pobytu v ČR.